

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΚΟΥΖΕ

ΑΠΟ ΤΑ ΡΩΜΑΝΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΤΟΥ ΤΙΜΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΝΗ

Μερικά ἐκ τῶν ἀναγνωρισθέντων κειμένων εἰς τὸ βιβλίον τοῦ «ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ». Σελίδες τῶν «Ρωμαντικῶν Χρόνων τῆς Ἀθήνας» ἀπὸ τῆς ὁποῖας ἀφηρέθησαν τὰ κείμενα καὶ παραπλεύρως σελίδες τοῦ Δ. Σκουζέ στῆς ὁποῖες περιέχονται τὰ κείμενα τοῦ πρώτου.

«Νοσταλγίες»	Περιέχεται στὴ σελίδα Ρ.Χ.Α.	«Νοσταλγίες»	Περιέχεται στὴ σελίδα Ρ.Χ.Α.
Ἡ Σελὶς		Ἡ Σελὶς	
182	27	46	52
184	13	47	48
186	14	46	53
47	30	108	77
45	35	109	77
44	35	107	78
48	37	110	78
45	36	111	78
49	38	167	96
148	42	169	97
148	40	69	98
147	41	147	145
47	45	146	41

Ἀπὸ τὸ Α' Βιβλίον «Ἀθήνα πού ἔφυγε» Δ. Σκουζέ. Μεταξὺ ἄλλων κλαπέντων ἓνα χαριτωμένο ποίημα πού Τίμου δημοσιευμένο στὸν Α' Τόμο τῶν «Ἀπάντων» του:

Οἱ μαργαρίτες μὲ τῆς ἄσπρες τραχηλιές
κι' οἱ πεταλοῦδες δίφυλλες καρδοῦλες
μεθοῦν μὲς τῶν ἀνθῶν τῆς ἀγκαλιές.

Τοῦ Σκουζέ δὲν τοῦ ἀρέσει ἔτσι. Τὸ μεταβάλλει μεταδίδων ψευδεῖς πληροφορίες στὸ ἀναγνωστικό του κοινόν, πού ἂν ἐγνώριζε πόσες ἀνακρίβειες διαβάσει στὰ βιβλία του θὰ ἐξανίστατο. Λοιπόν, γράφοντας γιὰ τὴν ὁδὸ Σταδίου ἀναφέρει ὅτι τότε.... τραγουδιῶταν ἓνα τραγουδάκι:

Κι' οἱ ἀρσακειάδες μὲ τῆς ἄσπρες τραχηλιές
ζητοῦν τῶν ἀγοριῶν τῆς ἀγκαλιές!

Γιὰ ὅσους δὲν ἀντελήφθησαν τὴν φράσι: Ταῦρος ἐν ὑαλοπο-
λείῳ....

Ἐξ ἄλλου στὸ βιβλίον τοῦ «Ἀθήνα πού ἔφυγε», Τόμος Δεύ-

τερος, ἢ λογοκλοπή καὶ πάλιν ὀργιάζει. Ἐλλείπει χρόνου καὶ χώρου, παραλείπω πίνακές τους, ὅμως εἶμαι πρόθυμη νὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς αἰτοῦντας.

Πολλές ἀπὸ τὶς παραγράφους τοῦ κεφαλαίου τῶν P.X.A., ἰδίως ἀπὸ τὰ λευκώματα, ποὺ ἀφαιρεῖ σχεδὸν ὅλους τοὺς ἀναφερομένους στίχους ποὺ ἐγράφοντο σ' αὐτά. Τί σύμπτωσις, ἀπὸ χιλιάδες λευκώματα καὶ μυριάδες στίχους νὰ θ υ μ η θ ἦ ἀκριβῶς αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει ὁ Τ. Μωραϊτίνης. Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν ποιημάτων ἔχει ὀργιάσει καὶ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν κειμένων. Σελὶς P.X.A. (πρώτη πάντοτε ἔκδοσις) 7 — 14. Νοσταλγίες Σκουζέ: σελὶς 186 — 188. Δὲν τὰ θέτω διότι ὑπάρχει ἔλλειψις χώρου.

ΡΩΜΑΝΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΤΙΜΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΝΗ

(σελ. 48)

«Ἐστιατόριο Τὰ τέσσερα Φ.Φ. Φ'Φ.». Τί ἤθελαν γὰρ ποῦν τὰ τέσσερα Φ; Οἱ μικροὶ ἀναγνώσται τῆς Διαπλάσεως τὸ ἐξήγησαν ἀμέσως. Τὰ τέσσερα Φ ἔλεγαν: Φίλε, φέρε, φάε, φύγε.

Δὲν ξέρω ἂν συμμορφώθησαν μὲ τὴν... ἐπιθυμία τῆς ἐπιγραφῆς ὅλοι οἱ πελάται. Φαντάζομαι ὅτι θὰ ὑπῆρξαν πολλοὶ φ ί λ ο ι ποὺ ἐκάθησαν νὰ φ ᾱ ν ε καὶ χωρὶς νὰ φ έ ρ ο υ ν τίποτε, ἔ φ υ γ α ν μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπιστρέφουν. Γι' αὐτὸ πολὺ πιθανὸν γὰρ ἔφυγε καὶ τὸ ἐστιατόριον μετὰ τῆς αἰσιοδόξου ἐπιγραφῆς. Καὶ ὁ ἐστιάτωρ κυττάζοντας τὰ βερεσέδια ἀσφαλῶς θὰ ἀνεφώνησε «Φ ρ ί κ η !» Τὸ πέμπτον Φ ποὺ δὲν εἶχε λάβει, ὑπ' ὄψιν ὁ κατασκευαστὴς τῆς ἐπιγραφῆς.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

Δ. ΣΚΟΥΖΕ

(σελ. 46)

Ἔτσι λοιπὸν ξανάνοιξε μιὰ μέρα τὸ ἄτυχο μαγαζὶ μὲ τὸν αἰνιγματικώτερο τίτλο Ἐστιατόριον Φ.Φ.Φ.Φ. Πολλοὶ ἀναρρωτήθηκαν τί ἐσήμαιναν αὐτὰ τὰ τέσσερα Φ. Τέλος ἐδόθη ἡ ἐξήγησις, πὼς σημαίνουν «φέρε, φίλε, φάγε, φύγε».

.....

Ο περισσότεροι πελάτες δὲν συμμορφώθηκαν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν γιὰ τὸ πολλοὶ κάθονταν κι' ἔτρωγαν τῆς καλῆς καὶ χωρὶς «νὰ φέρουν» τίποτα, δηλ. νὰ πληρώσουν, ἔφευγαν μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπιστρέφουν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ φύγη στὸ τέλος καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἐστιατόριον ..... μὲ τὴν ἐπιγραφὴν του..... ὁ ἐστιάτορας ξεφυλλίζοντας τὰ ἀνεξόφλητα χρέη πρόσθεσε καὶ ἓνα πέμπτο Φ, γιὰ τὸ ὁποῖο ὅλοι συμφώνησαν ὅτι ἐσήμαινε Φρίκη.

Ὁ χοροδιδάσκαλος πού συχνά ἔτρεφε καί μοῦσι ἔδινε τὰ προστάγματα στίς καντρίλλιες μέ βροντώδη φωνή καί ὕφος διοικητοῦ ἠρωϊκῆς ταξιαρχίας ἐν ὄρα μάχης.

—Σανζέ λέ ντάμ.

Καί οἱ ντάμες ἄλλαζαν, ἀλλά ποιές ντάμες; Ἀπό τὸ μπράτσο του καβαλλιέρου ἔφευγε ὁ ὀδοντίατρος καί πήγαινε ὁ ἐμπορομεσίτης.

Ὁ δολοφόνος γυρίζει διαρκῶς γύρω ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος. Κι' ὁ λογοκλόπος ἀπὸ τὸν συγγραφέα. Τοὺς τραβάει φαίνεται ἡ ἁμαρτία τους... Τρία βιβλία τοῦ Σκουζέ εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ... ἀειμνήστου Τ. Μωραϊτίνη... Ἄλλοῦ ἓνα ποίημά του, ἄλλοῦ τὸν περνάει ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα πού παρελαύνουν στὰ βιβλία του, ἀλλὰ πουθενὰ δὲν ἀναφέρει ὅτι αὐτὴ ἡ περικοπὴ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ Ρωμαντικὰ χρόνια τοῦ Μωραϊτίνη. Ἐκὰς οἱ βέβηλοι! Τὸ ὄνομα τοῦ καταληστευθέντος βιβλίου δὲν ἀναφέρει πουθενὰ ἐκεῖ μέσα. Καταληστεύει τὸ πνεῦμα του γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ἀξία στὴν παιδαριώδη ἀφήγηση τῶν ἰδικῶν του ἀναμνήσεων γιὰτὶ ὑπάρχουν καί ξένες ἐκεῖ μέσα.

Παρουσιάζω τὴν μεγαλοφυΐα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, μέ αὐτὴν τὴν περικοπὴν γιὰ νὰ διασκεδάσω κάπως τοὺς ἀναγνώστες μου πού ἔχω τόσο στενοχωρήσει μέ τὴν λυπητερὴ ἱστορία τῶν Ρωμαντικῶν Χρόνων τῆς Ἀθήνας. Εἶναι μιὰ περικοπὴ ἀπὸ τὸ ἴδιο κεφάλαιο. Χοροὶ καί χοροδιδασκαλεῖα πού ἔχει κατακερματίσει φράσι - φράσι ὁ λογοκλόπος. Εἶναι ἓνα χαριτωμένο κομματάκι πού ἐδίστασε (:) νὰ τὸ ἀποσπάσῃ καί νὰ τὸ παρουσιάσῃ δικό του. Ὅμως τοῦ ἄρεσε νὰ εἶναι στὸ βιβλίο του. Τί νὰ κάνῃ λοιπόν;

Τρία πράγματα ὡς γνωστὸν δὲν ἠμποροῦν νὰ γίνουν χωρὶς τὴν σύμπραξιν τῆς γυναίκας. Ὁ

Ὁ ἴδιος ὁ χοροδιδάσκαλος δίνοντας τὰ παραγγέλματα μέ βροντερὴ φωνὴ καί μέ ὕφος μονίμου ἐπιλοχίου. Κι' ὅταν ἐδίδετο τὸ παράγγελμα «Σανζέ λέ ντάμ» ἔπρεπε οἱ ντάμες ν' ἀλλάξουν καβαλλιέρο.

Ὅμως ποιές ντάμες; Τότε ἀπὸ τὸν καβαλλιέρο ἔμπορο ἔφευγε ὁ ὑπάλληλος καί πήγαινε ὁ φοιτητάκος καί οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ὁ ἀείμνηστος Μωραϊτίνης ἔλεγε πὼς τρία πράγματα σ' αὐτὸ τὸν κόσμον εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνουν δι-

ἔρωσ, ὁ γάμος καὶ ὁ χορός. Τὸ τελευταῖον ἐν τούτοις τὸ ἐπέτυχε ὁ δαιμόνιος Ἕλληνας. Κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ χορευτικὸν ζευγὸς ἀπὸ τὸ ἓνα μονάχα φύλον.

P.X.A. T. ΜΩΡΑ·Ι·ΤΙΝΗ

(σελ. 41)

Γιὰ τὸ φτωχόκοσμο τὸ κατέβασμα στὸ Φάληρο τὸ καλοκαίρι μὲ τὸ σιδηρόδρομο Ἀθηνῶν - Πειραιῶς ποὺ στάθμευε τότε στὸ Θησεῖο, ἦταν μιὰ ἀκριβὴ διασκέδασις. Καὶ πρὶν γίνῃ ὁ μακαρίτης τροχιόδρομος, ἐμπνευσμένοι καρροτσέρηδες μετέβαλλαν τὰ τετράτροχα καρροαμάξια τους σὲ λεωφορεῖα γιὰ τὴ συγκοινωνία Γειτονιαῆς - Φαλήρου. Μὲ δύο μακρυές σανίδες ποὺ τοποθετοῦσαν τὴ μιὰ δεξιὰ καὶ τὴν ἄλλη ἀριστερά, ἔφτιαναν τὶς ἀναπαυτικὰς θέσεις... γιὰ τοὺς ἐπιβάτες. Ἀπὸ πάνω ἔφτιαναν μιὰ τέντα ἀπὸ λινάτσα γιὰ προφύλαξι ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ στὰ πλαῖνὰ κρεμοῦσαν κουρτινάκια ἀπὸ κλαδωτὸ τσίτι. Αὐτὸ τὸ παράδοξο κατασκευάσμα, ποὺ ἦταν σὰν ἰστιοφόρο τῆς ξηρᾶς καὶ σὰν ἀποκρηάτικο ἄρμα ἦταν τὸ μοναδικὸν μέσον ποὺ ἐκτελοῦσε τὴ συγκοινωνία Γειτονιαῆς - Παλαιοῦ Φαλήρου.

Γιὰ κάθε γειτονιὰ ὑπῆρχε ἓνα τέτοιο καρναβαλίστικο ἄρμα, ποὺ περνοῦσε κάθε ἀπόγευμα καὶ μάζευε τοὺς μέλλοντας καὶ τὰς μελλούσας νὰ λουσθῶν εἰς τὰ Φαληρικὰ ὕδατα. Τὸ εἰσιτήριο 20 λεπτά. Ἔτσι τὸ ἀμάξι φορτωμένο μὲ τὰ γυναικόπαιδα ξεκίνοῦσε κα-

χως τὴ γυναίκα. Ὁ ἔρωτας, ὁ γάμος καὶ ὁ χορός. (Αὐτὰ ἔλεγε ὁ Μωραϊτίνης.... δὲν τ'ἀγραφε στὰ P.X.A. ἀλλὰ τὰ ἔλεγε... "Ὁ σ ο γ ι ἄ τ ἄ π α ρ α κ ἄ τ ω ε ἶ ν α ι δ ι κ ἄ τ ο υ . . .).

Κι' ὅμως τὸ χορὸ δίχως γυναίκα οἱ δαιμόνιοι χοροδιδάσκαλοι τῆς παληᾶς Ἀθήνας εἶχαν ἐπιτύχει νὰ τὸν πραγματοποιήσουν, σὲ πείσμα τοῦ Μωραϊτίνη, φτιάχνοντας χορευτικὰ ζευγάρια μὲ πρόσωπα τοῦ ἴδιου φύλου.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ Δ. ΣΚΟΥΖΕ

(σελ. 147)

Γιὰ τὸ φτωχόκοσμο τὸ κατέβασμα στὸ Φάληρο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ μὲ τὸν ἀτιμοκίνητο σιδηρόδρομο ποὺ ὁ σταθμὸς του ἦταν στὸ Θησεῖο, ἀποτελοῦσε μεγάλη πολυτέλεια. Καὶ πιὸ παλιὰ ἀκόμη προτοῦ ἀρχίσῃ νὰ ἐκτελεθῇ συγκοινωνία ὁ περίφημος τροχιόδρομος τοῦ Βωτῶ μεταξὺ Ἀθηνῶν - Φαλήρου, μερικοὶ καρροτσέρηδες τοῦ Θησειοῦ εἶχαν μετατρέψει τὰ κάρρα τους σὲ συγκοινωνιακὸ μέσον γιὰ νὰ μεταφέρουν τὸν κόσμον ἀπὸ κάθε ἀθηναϊκὴ γωνιὰ στὸ Παλαιὸ Φάληρο. Δυὸ μακρυές σανίδες τοποθετημένες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατὰ μῆκος τοῦ κάρρου ἀποτελοῦσαν τὶς θέσεις τῶν ἐπιβατῶν. Τέσσερα ξύλα στὶς ἄκρες ἦσαν τὸ στήριγμα τῆς τέντας ποὺ ἐτοποθετεῖτο γιὰ τὴν προφύλαξι ἀπὸ τὸν καυτερό ἥλιο. Τὸ παράξενον αὐτὸ λεωφορεῖο τῆς παληᾶς ἐποχῆς διέθετε καὶ κουρτινάκια ἀπὸ ὕφα-

τά τις δύο τὸ ἀπόγευμα γιὰ τὸ Παληὸ Φάληρο.

Ἐνας καρρόδρομος ἄρχιζε ἀπὸ τοῦ Μακρυγιάννη καὶ μὲ διαφόρους ἐλιγμούς, πρὸς ἀποφυγὴν γκρεμῶν καὶ λάκκων, ἔφθανε στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν καρρόδρομον — λεωφόρος Συγγροῦ δὲν ὑπῆρχε — γινότανε ἡ συνάντησις ὄλων τῶν μετημφιεσμένων κάρρων τῶν συνοικιῶν. Καὶ καθὼς ἔμπαιναν στὴ γραμμὴ, ἔδιναν τὴν ἐντύπωσι ἀποκρηάτικης παρελάσεως, μὲ τ' ἀνεμιζόμενα πολύχρωμα κουρτινάκια καὶ τὴν εὐθυμὴ κωδωνοκρουσίᾳ ἀπὸ τὰ κουδουνάκια τῶν ἀλόγων. Ἡ θριαμβευτικὴ αὐτὴ καρροδρομία ἔφθανε τέλος στὸ Φάληρο μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Καὶ ὁ κοσμάκης ἔπαιρνε ἔτσι τὸ θαλάσσιο λουτρό του τὴν ἴδια στιγμὴ πού τὸ ἔπαιρνε καὶ ὁ δῦων ἥλιος.

σμα πολύχρωμο. . . . .

Τὸ περίεργο αὐτὸ μεταφορικὸ μέσο, πού ἔμοιαζε περισσότερο μὲ ἀποκρηάτικο ἄρμα ξεκινοῦσε τ' ἀπόγευμα γωρὶς ἀπὸ τις γειτονιὲς κι' ἔπαιρνε τοὺς ἐπιβάτες του.

. . . Ἐνα καρρόδρομο πού ἄρχιζε ἀπὸ τοῦ Μακρυγιάννη κι' ἔφθανε στὸ Παληὸ Φάληρο. Στὸν ἀνώμαλο ἐκεῖνο καρρόδρομο γινόταν ἡ συνάντησις ὄλων τῶν παρόμοιων καρναβαλίστικων καρρολεωροφείων πού ξεκινοῦσαν ἀπὸ τις διάφορες γειτονιὲς τῆς Ἀθήνας. Καὶ καθὼς πήγαιναν τὸ ἔνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο στὴ σειρά ἦταν σὰν νὰ ἔκαναν ἀποκρηάτικη παρέλασι μὲ τὴ συνοδεία τῆς μονότονης μουσικῆς τῶν κουδουνιῶν τῶν ἀλόγων . . . . .

Τέλος ἔφθαιναν στὴ θάλασσα τὴν ὥρα σχεδὸν πού καὶ ὁ ἥλιος ἐτοιμαζόταν νὰ βουτήξῃ γιὰ τὸ μπάνιο του.

Καὶ ποιὸς διαβάζοντας αὐτὴ τὴν τόσο χιουμοριστικὴ περιγραφή στὸ βιβλίον τῆς Παληᾶς Ἀθήνας τοῦ Δ. Σκουζέ, δὲν θὰ τὸν ἐθαύμασε γιὰ τό..... χιούμορ τοῦ Τίμου Μωραϊτίνη. Συγκινητικὴ εἶναι καὶ ἡ... προσπάθεια ν' ἀλλάξῃ (;) τὸ κείμενο μετατρέποντας τὴν λέξιν «τὸ καλοκαῖρι»... κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ καλοκαιροῦ καὶ τὰ «μετημφιεσμένα κάρρα» σὲ καρναβαλίστικα λεωφορεῖα. Ἐτσι κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἐπὶ λογοκλοπῆ... «Ἀπαγε τῆς βλασφημίας». Ἀλλὰ ἂν παραθέσω ὅλα τὰ κλαπέντα κείμενα ἀπὸ τὸν κύριον Δημήτριον Σκουζέν, Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Τίμου Μωραϊτίνη, τοῦ κορυφαίου ἐκπροσώπου τοῦ Ἀττικοῦ Πνεύματος, «Τὰ Ρωμαντικὰ Χρόνια τῆς Ἀθήνας», τοῦ τελευταίου του ἔργου, θὰ ἐκινδύνενα νὰ πετάξω ὅλην τὴν ἄλλην ὕλην τοῦ βιβλίου, κάνοντας μίαν ἐπανέκδοσιν ἀτελειώτων σελίδων τῆς... Παληᾶς Ἀθήνας τοῦ ἐν λόγῳ Ἀθηναιογράφου ἐλέω Μωραϊτίνη. Σ' ὅ,τι τουλάχιστον εἶναι πνεῦμα καὶ χάρις μέσα στὰ βιβλία του αὐτά.